

72.

Bölüm

COVID-19 PANDEMİSİNİN GÜNLÜK ÜROLOJİ PRATIĞİNE ETKİLERİ

Murat KESKE¹ Gökhan SÖNMEZ²

GİRİŞ

Yeni SARS-COV-2 virüsünün oluşturduğu ve 2019 yılının sonunda ortaya çıkan koronavirüs (COVID-19) salgını Çin'in Wuhan kentinde başlamış ve akciğerleri tutarak solunum problemlerine neden olmuştur. 11 Mart 2020 de dünya sağlık örgütü hastalık yayılımı nedeniyle salgını pandemi olarak ilan etmiştir (1).

Ağustos 2021 itibari ile 200 milyon üzerinde vaka ve 4 milyon 360 binin üzerinde ölüme neden olan COVID-19 pandemisi halen önemli bir sağlık sorunu olarak dünyayı tehdit etmektedir (2).

Bu bölümde COVID-19 salgınının günlük üroloji pratiğine yansımalarının ve üroloji hastane hizmetlerinde meydana getirdiği değişikliklerin incelenmesi amaçlanmıştır.

PANDEMİ DÖNEMİNDE ÜROLOJİK HASTALIKLAR ÖNCELİK LİSTESİ

COVID-19 pandemisinin neden olduğu daha önce benzeri görülmemiş sağlık problemleri, dünya çapında üroloji pratiğinde de önemli değişiklikler olmasına neden olmuştur. Birçok ulusal ve uluslararası dernek tarafından ürolojik hastalıkların önceliklendirilmesine rehberlik edecek tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu amaçla Avrupa Üroloji Derneğinin rehberinde onkolojik ve onkolojik olmayan hastalıklar, ayaktan

hastalar ve yatan hastalar, daha yüksek ve daha düşük öncelik grubuna göre gruplara ayrılmıştır (3). Öncelik listesi Tablo 1, 2, 3 ve 4'te özetlenmiştir.

PANDEMİNİN POLİKLİNİK BAŞVURU SAYILARI ÜZERİNE ETKİSİ

COVID-19 sağlık sisteminde birçok kliniğin işlevinde aksaklıklara neden olmuştur. Üroloji polikliniği de benzer şekilde bu sağlık krizinden etkilenmiştir. Üroloji polikliniğine başvuran hasta sayısının anlamlı olarak azaldığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalarda üroloji poliklinik başvuru sayılarının %40-80 arasında düştüğü gösterilmiştir (4-6). Türkiye'de yapılan bir çalışmada COVID-19 vaka artışı ve COVID-19'a bağlı ölüm artışı ile üroloji poliklinik başvuruları arasında negatif korelasyon gösterilmiştir. Aynı çalışmanın sonuçlarına göre poliklinik alt birimlerinin analizi yapıldığında özellikle üroonkoloji, taş hastalıkları, androloji, inkontinans ve pediatrik ürolojide bu azalışın %50'nin üzerinde olduğu gösterilmiştir (7). Başka bir çalışmada ise COVID-19 döneminde tele tıp uygulamaları ile yapılan çevrimiçi hasta görüşmelerinin, birçok hasta için yüz yüze görüşmeye oranla daha güvenli olduğu savunulmuştur (8).

¹ Uzm. Dr. Murat KESKE, Kayseri Şehir Hastanesi, Üroloji Bölümü,

² Doç. Dr. Gökhan SÖNMEZ, Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Üroloji AD. gokhans72@hotmail.com

üroonkolojik hasta takip ve tedavi oranlarının ise pandemi öncesi döneme göre yarıdan fazla oranda azaldığını bildirmiştir. Aynı çalışmada üroonkologlar hastalıklara müdahalede 1 ayı geçen gecikmeler yaşandığını bildirerek, bu hastaların pandeminin daha az etkilediği merkezlere başvurmasının gerekliliğini savunmaktadır (20).

Literatürde, pandemi nedeniyle üroonkoloji hastalarının tedavilerinde meydana gelen gecikmelere bağlı sağ kalım ve prognoz değişimleri ile ilgili henüz yeterli veri bulunmamaktadır. Bizim kanaatimize göre COVID-19 pandemisinin hasta üroonkolojik hastalar üzerindeki olumsuz etkileri, ilerleyen yıllarda üroonkoloji pratiğinin sonuçlarını olumsuz yönde doğrudan etkileyecektir.

PANDEMİNİN GETİRDİĞİ YENİLİK: UZAKTAN HASTA MUAYENESİ (TELE-ÜROLOJİ)

Tele-tıp kavramının çeşitli tanımları bulunmakla birlikte, genel olarak ve kısaca “uzaktan tıp” olarak tariflenebilir. İlk kez 1999 yılında Dr. Jerri Nielsen tarafından tariflenen ve uygulanan tele-tıp, gerçek zamanlı oluşu, karşılıklı etkileşim sağlaması, kaliteli görsel-işitsel ve dijital ürünler sunması ve bunlara pandemi şartların eklenmesi sonucu beklenenden çok daha hızlı gelişmektedir (21, 22).

Pandemi şartlarında hastane ve hastane dışı virüs riskini içermemesi, hızlı olması, kolay ulaşılabilir olması gibi nedenler, tele-tıp uygulamalarını birçok hasta için oldukça cazip kılmaktadır (23). Çoğunluğunu hekimlerin oluşturduğu toplam 2827 sağlık çalışanının dâhil edildiği bir anket çalışmasında oldukça ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların %65’inden fazlası, zor durumlarda tele-tıp uygulamasına soğuk bakmamaktaydı ve katılımcıların yaklaşık %20’si tele-tıpı rutin olarak, yaklaşık %40’ı ise ihtiyaç durumunda kullanmaktaydı (24). Duruma hastalar açısından bakıldığında ise, üroonkoloji hastalarının

çoğunluğu kriz durumlarında tele-tıpın kullanışlı olabileceğini, ancak uzun dönem takipler için kendilerine yeterli güveni sağlamadığını bildirmektedirler (25). Toplam 399 hastanın dâhil edildiği başka bir çalışma ise pandeminin en yoğun olduğu bir dönemde katılımcıların %84’ünün yüz yüze görüşme yerine tele-tıp tercih edeceğini göstermiştir (26). Aynı çalışmada gençlerin tele-tıp uygulamasına yaşlı bireylere göre daha sıcak baktığı, kanser hastaları ile kanser dışı hastaların tele-tıpı bakış açıları arasında ise fark olmadığı raporlanmıştır (27).

Bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi, hayatımıza hızla giren tele-tıp uygulamasının hasta ve hekimler arasında önemli oranda kabul gördüğü ancak rutin bir uygulama haline gelmesi için henüz zamana ihtiyacı olduğu görülmektedir.

SONUÇ

COVID-19 pandemisinin insan sağlığı üzerine doğrudan etkileri olduğu gibi, meydana getirdiği çekinceler ile birlikte gündelik alışkanlıklarımızı da değiştirerek üroloji pratiğinde önemli değişiklikler yaptığı görülmektedir. Bunun yanında, sosyal yaşantımızda da farklılıklara yol açarak, tele-tıp gibi yeni kavramların hayatımıza girmesine yol açtığı aşikârdır. Gelecekte, pandeminin sona ermesi ile birlikte bu değişikliklerin bir kısmının üroloji pratiğinden ve uygulamalarından hızla silineceğini söylemek mümkün olsa bile, oluşturduğu bazı etkilerin ve getirdiği yeniliklerin uzun yıllar ürologların ve üroloji hastalarının davranışlarına yön vereceği söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Sohrabi C, Alsafi Z, O’Neill N, et al. World Health Organization declares global emergency: a review of the 2019 novel coronavirus (COVID-19). *Int J Surg* 2020; 76: 71-76.
2. World Health Organization (2021). WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. (28.08.2021 tarihinde <https://COVID19.who.int/> adresinden ulaşılmıştır).
3. Amparore D, Campi R, Checcucci E, et al. Forecasting the Future of Urology Practice: A Comprehensive Review of the Recommendations by International and European Associations on Priority Procedures During

- the COVID-19 Pandemic. *Eur Urol Focus*. 2020; 6(5): 1032-1048.
4. Diokno AC, Devries JM. The impact of COVID-19 on urologic practice, medical education, and training. *International Urology and Nephrology*. 2020; 52(7): 1195-1198.
 5. Gravas S, Bolton D, Gomez R, et al. Impact of COVID-19 on urology practice: a global perspective and snapshot analysis. *Journal of Clinical Medicine* 2020; 9: 1730.
 6. Borchert A, Baumgarten L, Dalela D, et al. Managing urology consultations during COVID-19 pandemic: application of a structured care pathway. *Urology* 2020; 141: 7-11.
 7. Çakıcı MÇ, Temiz MZ, İplikçi A. et. al. The clinical impact of the COVID-19 pandemic on daily urological practice: first 3-month multicenter results from Istanbul. *Turk J Med Sci*. 2021; 51(3): 962-971.
 8. Patel S, Douglas-Moore J. A reflection on an adapted approach from face-to-face to telephone consultations in our urology outpatient department during the COVID-19 pandemic - a pathway for change to future practice? *British Journal of Urology International*. 2020; 126(3): 339-341.
 9. Tyagi V, Sharma AK, Bhandari M. Urological implications of SARS CoV-19. *Canadian Journal of Urology*. 2020; 27: 10205- 10212.
 10. Pinto AMA, González MS. Endourology and Benign Prostatic Hyperplasia in COVID-19 Pandemic. *Int Braz J Urol*. 2020; 46(suppl.1):34-38.
 11. Davies JH, Harrison GS. Should urologists wear spectacles for transurethral resection of the prostate? *Br J Urol*. 1991; 67:182-3.
 12. Wines MP, Lamb A, Argyropoulos AN, et al. Blood splash injury: an underestimated risk in endourology. *J Endourol*. 2008;22:1183-1187.
 13. Silva AB, Freschi G, Carrera RV, et al. COVID-19 pandemic impact on clinical outcomes of patients with obstructive pyelonephritis. *Int Urol Nephrol*. 2021 Apr;53(4):627-633.
 14. Cicerello E, Mangano MS, Cova G, et al. Urological emergency activities during COVID-19 pandemic: Our experience. *Arch Ital Urol Androl*. 2020;92(4).
 15. Pérez Fentes D, Fernández Baltar C, Núñez Otero J, et al. The SCQ-SCORE: initial validation of a new scoring system for elective stone surgery prioritization in the COVID-19 era. *Cent European J Urol*. 2021;74(1):81-88.
 16. Heldwein FL, Loeb S, Wroclawski ML, et al. A Systematic Review on Guidelines and Recommendations for Urology Standard of Care During the COVID-19 Pandemic. *Eur Urol Focus*. 2020 Sep 15;6(5):1070-1085.
 17. Wallis CJD, Novara G, Marandino L, et al. Risks from Deferring Treatment for Genitourinary Cancers: A Collaborative Review to Aid Triage and Management During the COVID-19 Pandemic. *Eur Urol*. 2020;78(1):29-42.
 18. Greco F, Altieri VM, Esperto F, et al. Impact of COVID-19 Pandemic on Health-Related Quality of Life in Uro-oncologic Patients: What Should We Wait For? *Clin Genitourin Cancer*. 2021;19(2):e63-e68.
 19. Luzzago S, Mistretta FA, Dossena E, et al. Uro-oncologic patient management during the COVID-19 pandemic: survey findings from an Italian oncologic hub. *Future Oncol*. 2021 Jul 19;10.2217/fo-2021-0145.
 20. Oderda M, Callaris G, Falcone M, et al. How uro-oncology has been affected by COVID-19 emergency? Data from Piedmont/Valle d'Aosta Oncological Network, Italy. *Urologia*. 2021;88(1):3-8.
 21. Waller M, Stotler C. Telemedicine: A primer. *Curr Allergy Asthma Rep*. 2018;18:54.
 22. Almannie R, Almuhaideb M, Alzahrani M, et al. "Tele-urology": Is the COVID-19 pandemic a wake-up call? *Urol Ann*. 2021;13(2):89-94.
 23. Ambrosini F, Di Stasio A, Mantica G, et al. COVID-19 pandemic and uro-oncology follow-up: A "virtual" multidisciplinary team strategy and patients'satisfaction assessment. *Arch Ital Urol Androl*. 2020;92(2).
 24. Peine A, Paffenholz P, Martin L, et al. Telemedicine in Germany During the COVID-19 Pandemic: Multi-Professional National Survey. *J Med Internet Res*. 2020;22(8):e19745.
 25. Rodler S, Apfelbeck M, Schulz GB, et al. Telehealth in Uro-oncology Beyond the Pandemic: Toll or Lifesaver? *Eur Urol Focus*. 2020;6(5):1097-1103.
 26. Boehm K, Ziewers S, Brandt MP, et al. Telemedicine Online Visits in Urology During the COVID-19 Pandemic-Potential, Risk Factors, and Patients'Perspective. *Eur Urol*. 2020;78(1):16-20.